

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեմա՝ Բանավոր հաղորդակցության վճռորոշ դերը
հայկական դպրոցներում անգլերենի դասավանդման գործում

Առարկա՝ Անգլերեն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Հռիփսիմե Փափազյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Երևանի Սամվել Հովսեփյանի անվան
հ.116 հիմնական դպրոց

Երևան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	2
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԽՈՍՔԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՄԱՆ ՀԱՄԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ	5
1.1. Խոսքային հաղորդակցման բաղադրիչները մանկավարժությունում	6
ԳԼՈՒԽ 2. ԲԱՆԱՎՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎՃՌՈՐՈՇ ԴԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ	10
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	15
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդիականությունը. Ուսումնական գործընթացի հիմքը մանկավարժական հաղորդակցությունն է, որը պրոֆեսոր Ա.Ա.Լեոնտևը սահմանում է հետևյալ կերպ. մանկավարժական հաղորդակցությունը ուսուցչի և աշակերտների միջև տեղի ունեցող մասնագիտական հաղորդակցությունն է դասարանում կամ դրանից դուրս (դասավանդման և դաստիարակության գործընթացում), որն ունի որոշակի մանկավարժական գործառույթներ և ուղղված է (եթե այն ամբողջական է և օպտիմալ) ստեղծել բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտ, օպտիմալացնել կրթական գործունեություն և ուսուցչի և աշակերտի միջև փոխհարաբերությունները:¹

Այսօր զգալի փոփոխություններ են տեղի ունենում մեր հասարակության բազմաթիվ ոլորտներում: Կրթության ոլորտը բացառություն չէ: ՀՀ պետական կրթական չափորոշիչների ներդրումը, Հանրակրթության Պետական Չափորոշիչի Ձևավորման և Հաստատման կարգը հանգեցրել է ուսուցչի անձնական և մասնագիտական որակների ուսումնասիրության և կատարելագործման հրատապ անհրաժեշտության: Մանկավարժական գործընթացը չի կարող իրականացվել առանց մանկավարժական հաղորդակցության. այդ իսկ պատճառով ժամանակակից աշխարհում չափազանց արդիական է ուսուցչի և աշակերտի միջև կապի միջոցների ուսումնասիրությունը:²

Կրթության ոլորտում բանավոր հաղորդակցությունը անփոխարինելի դեր է խաղում, հատկապես, երբ խոսքը վերաբերում է անզլերեն լեզվի ուսուցմանը: Հայկական դպրոցներում դասավանդողների կողմից բանավոր հաղորդակցության արդյունավետ օգտագործումը կարող է էականորեն ազդել աշակերտների լեզվի ուսուցման փորձառության վրա: Տվյալ գլխում անդրադարձ է կատարվելու բանավոր հաղորդակցության կարևորությանը հայկական դպրոցներում անզլերենի դասավանդման ժամանակ՝ հենվելով ինչպես լեզվաբանական հետազոտությունների արդյունքների, այնպես էլ կրթական պրակտիկայի վրա:

Աշխատանքի նպատակը մանկավարժական հաղորդակցության համակողմանի ուսումնասիրությունն է խոսքային հաղորդակցման միջոցների կիրառման

¹ Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979.

² <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՉՍՓՈՐՈՇԻՉ ԶԵՎԱԿՈՐՄԱՆ ԵՎ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ Կ Ա Ր Գ: I. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

տեսանկյունից:

Վերոհիշյալ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է լուծել հետևյալ խնդիրները.

1. Դիտարկենք հաղորդակցման միջոցներ, բանավոր հաղորդակցություն հասկացությունը:

2. Ծանոթանանք բանավոր հաղորդակցության բաղադրիչներին:

3. Որոշենք մանկավարժական հաղորդակցության միջոցների դերը մասնագիտական հաղորդակցության մեջ:

4. Ուսումնասիրենք ուսուցչի հաղորդակցական մշակույթի մակարդակը:

5. Վերլուծել խոսքային հաղորդակցման օգտագործումը մանկավարժական հաղորդակցության պրակտիկայում:

6. Ուսումնասիրենք խոսքային հաղորդակցման օգտագործումը անզլերենի դասի ընթացքում՝ հիմնվելով անզլերենի դասագրքի վրա:

6. Մշակենք իրադարձություն՝ օգտագործելով խոսքային հաղորդակցման միջոցներ:

Սույն աշխատանքում **հետազոտության օբյեկտը** մանկավարժական հաղորդակցությունն է:

Հետազոտության առարկան խոսքային հաղորդակցումն է մանկավարժական գործունեությունում:

Հետազոտության իրականացման համար կգործածվեն վերլուծության, համեմատության և դասակարգման **մեթոդները**:

ԳԼՈՒԽ 1. ԽՈՍՔԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՄԱՆ ՀԱՄԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հաղորդակցություն ասելով մենք հասկանում ենք մարդկանց միջև շփումն հաստատման և զարգացման բարդ, բազմակողմ գործընթաց, որը առաջանում է համատեղ գործունեության կարիքներից և ներառյալ տեղեկատվության փոխանակումը, փոխգործակցության միասնական ռազմավարության մշակումը, այլ անձի ընկալումն ու ըմբռնումը:

Հաղորդակցության բովանդակային կողմն իրականացվում է տարբեր մեթոդների և միջոցների շնորհիվ: Մարդկային հասարակության մեջ հաղորդակցության հիմնական միջոցը լեզուն է: Սակայն լեզվի հետ մեկտեղ խոսքային հաղորդակցության շրջանակներում լայնորեն կիրառվում են ոչ խոսքային միջոցներ՝ արտաքին տեսք, ժեստեր, դեմքի արտահայտություններ, խոսակիցների դիրքը միմյանց նկատմամբ և այլն:³

Հաղորդակցման բանավոր միջոցներն են մարդու խոսքը, բնական ձայնային լեզուն, որը հասկացվում է որպես հնչյունական նշանների համակարգ, ներառյալ բառային և շարահյուսական սկզբունքները: Խոսքը հաղորդակցության ամենահամընդհանուր միջոցն է, քանի որ տեղեկատվություն փոխանցելիս հաղորդագրության էությունը փոխվում է ամենաքիչ չափով՝ համեմատած այլ հաղորդակցման միջոցների հետ:

Հաղորդակցության տարածական կառուցվածքն ուսումնասիրող առաջին հետազոտողը ամերիկացի գիտնական, անտրոպոլոգ Է. Հոլլն էր, ով ներկայացրեց «Պրոքսեմիկա» հասկացությունը (թարգմանվում է որպես «մտերմություն»): Հարկ է նշել, որ հաղորդակցության պրոքսեմիկ բնութագրերը կարևոր են մշակութային և ազգային գործոնների ազդեցության տակ:⁴

³ Лобанов А.А. Основы профессионально-педагогического общения. – СПб., 2000.

⁴ Edward T. Hall, Proxemic Theory, 1966. CSISS Classics. Pp. 59-72

1.1. Խոսքային հաղորդակցման բաղադրիչները մանկավարժությունում

Մանկավարժական պրակտիկան ցույց է տալիս, որ սխալ կառուցված բանավոր հաղորդագրությունը կարող է թյուրիմացություն առաջացնել գրուցակիցների միջև կամ նույնիսկ հանգեցնել բաց կոնֆլիկտի: Այս կապակցությամբ կոնֆլիկտային իրավիճակներում կառուցողական վարքագծի խնդիրները լուսաբանող գրականությունը ուղղված է առաջին հերթին բանավոր հաղորդակցության օպտիմալացմանը:⁵

Հաղորդակցական գործողությունների տեսության հեղինակ Յու. Հաբերմասը առանձնացրել է խոսքի գործողությունների երեք հիմնական գործառույթները՝ փաստերի ներկայացում, միջանձնային հարաբերությունների հաստատում և սուբյեկտիվ փորձի արտահայտում:⁶

Բանավոր հաղորդակցության ռազմավարությունը հաղորդակցության կառուցման գործընթաց է, որն ուղղված է երկարաժամկետ արդյունքների հասնելուն: Ռազմավարության նպատակները կարող են տարբեր լինել: Օրինակ՝ հեղինակության նվաճում, սեր, համագործակցության կոչ և այլն: Այսպիսով, ուսուցչի և աշակերտների, երբևէ նաև ծնողների միջև փոխգործակցության հիմնական նպատակը կրթության որոշակի արդյունքների հասնելն է՝ համապատասխան երկրում հաստատված չոփորոշիչներին և ստանդարտներին: Այս ռազմավարության իրականացման համար յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է ունենա բավարար քանակությամբ մարտավարական տեխնիկա:

Բանավոր հաղորդակցության մարտավարությամբ մենք հասկանում ենք բանավոր հաղորդակցության շրջանակներում որոշակի փուլում գրույց վարելու տեխնիկայի և վարքագծի ամբողջությունը⁷: Մարտավարությունը ներառում է գրուցակցի ուշադրությունը գրավելու, նրա հետ կապ հաստատելու, նրա վրա ազդելու հատուկ հմտություն:

Մեր օրերում հազվադեպ կարելի է լսել ճիշտ գրական խոսք: Նույնիսկ գրքերի և այլ տպագրությունների լեզուն, ցավոք, միշտ չէ, որ անթերի է: Ավելի ու ավելի հաճախ,

⁵ Лобанов А.А. Основы профессионально-педагогического общения. – СПб., 2000.

⁶ Brunkhorst, Hayk, Regina Kreide, and Christina Lafont, eds. 2009. Habermas-Handbuch. Stuttgart and Weimar, Germany: J. B. Metzler. Pp. 23-25

⁷ Горелов И.Н. Невербальные коммуникации. – М: Речь, 2010. –с.55.

ոչ միայն երեխաների, այլև մեծահասակների հայերեն խոսքը հազեցած է ժողորդախոսակցական և այլալեզու բառերով և եզրույթներով, որոնք, ըստ էության, ոչ մի իմաստաբանական բեռ չեն կրում: Անհերքելի է այն փաստը, որ դա դժվարություններ է առաջացնում ուսուցչի և աշակերտի փոխըմբռնման մեջ: Մեր տեսանկյունից էլ ավելի մեծ խնդիրներ են ստեղծում հայերենում ժարգոնիզմների օգտագործումը: Միևնույն ժամանակ, գործնականում հնարավոր չէ երեխաներին կտրել նման կոպիտ և իմաստային բեռ չկրող բառերի օգտագործումից: Այս խնդիրը կարող է լուծվել միայն այն դեպքում, եթե նրանց շրջապատող մեծահասակները չօգտագործեն նման բառապաշար:

Անգլերեն լեզվի դասին այս իրավիճակը ավելի բարդանում է, քանի որ փոքր տարիքում օտար լեզուն կարելի է սովորեցնել մեծամասամբ մայրենի լեզվի համեմատությամբ: Այսպիսով անգլերենի ուսուցչի ուսերին ևս, հայերենի ուսուցչի հետ հավասար, դրված է մայրենի լեզվի անադարտության պահպանումը, և անգլերենով համեմատական օրինակների մատուցումը բացառապես գրագետ հայերեն լեզվով:

Ուսուցչի կարևոր հատկանիշներից կարելի է համարել ուսանողների հետ երկարաժամկետ և արդյունավետ փոխգործակցություն կազմակերպելու կարողությունը: Այս հմտությունը սովորաբար կապված է ուսուցչի հաղորդակցման կարողությունների հետ: Մասնագիտական և մանկավարժական հաղորդակցության վարպետությունը ուսուցչի անհատականության ամենակարևոր պահանջն է այն առումով, որն ուղղակիորեն վերաբերում է միջանձնային հարաբերությունների հաստատմանը:

Հիմնվելով հաղորդակցության երեք ասպեկտների վրա (հաղորդակցական, ընկալողական և ինտերակտիվ) հետազոտողները բացահայտում են ուսուցիչների հաղորդակցման հիմնական հմտությունների խմբերը: Դիտարկենք դրանք ավելի մանրամասն:

Միջանձնային հաղորդակցման հմտություններ: Դրանք ներառում են.

- ✓ կրթական տեղեկատվություն փոխանցելու ունակություն;
- ✓ տեղեկատվության փոխանցման բանավոր և ոչ բանավոր միջոցներ օգտագործելու ունակություն.
- ✓ մանկավարժական երկխոսություն կազմակերպելու և պահպանելու ունակություն.

- ✓ աշակերտին ակտիվորեն լսելու ունակություն:
Ընկալման հմտություններ, որոնք ներառում են.⁸
- ✓ մանկավարժական փոխգործակցության հաղորդակցական իրավիճակը ուղորդելու ունակություն.
- ✓ ուսանողի թաքնված դրդապատճառները և հոգեբանական պաշտպանությունը ճանաչելու ունակությունը.
- ✓ ուսանողի և այլոց հուզական վիճակը հասկանալու ունակություն:
Ուսուցչի հաղորդակցման հմտությունները բաղկացած են մի քանի բլոկներից.
1. Սոցիալական և հոգեբանական բլոկ: Այն ներառում է հետևյալ հմտությունները.
- ✓ աշակերտների հետ հաղորդակցվելու և խրախուսելու ունակություն,
- ✓ բարենպաստ տպավորություն թողնելու ունակություն (ինքնաներկայացնելու հմտություն),
- ✓ արտացոլում,
- ✓ հասկանալու յուրաքանչյուր աշակերտի և դասարանի յուրահատկությունը,
- ✓ օգտագործելու հոգեբանական միջոցներ՝ բանավոր, ոչ խոսքային, հաղորդակցական ազդեցության հոգեբանական մեխանիզմներ:
- 2. Բարոյական և էթիկական բլոկ: Պահանջում է հետևյալ հմտությունները.
- ✓ հաղորդակցություն կառուցել մարդասիրական, ժողովրդավարական սկզբունքների վրա,
- ✓ ապավինել մասնագիտական էթիկայի սկզբունքներին և կանոններին,
- ✓ ապահովել աշակերտի կրթական արդյունավետությունը:
- 3. Էսթետիկ բլոկ: Այն ներառում է այնպիսի հմտություններ, ինչպիսիք են.
- ✓ ներդաշնակեցնել ներքին և արտաքին անձնական դրսևորումները,
- ✓ լինել գեղարվեստական, գեղագիտական արտահայտիչ,
- ✓ աշակերտներին ծանոթացնել հաղորդակցության բարձր մշակույթին,
- ✓ ակտիվացնել նրանց հուզական երանգը և լավատեսական վերաբերմունքը, զգալ հաղորդակցության ուրախությունը և գեղեցկության զգացումը:
- 4. Տեխնոլոգիական բլոկ. Այս բլոկի բաղադրիչներն են հետևյալ երևույթները.

⁸ Андреева И. Эмоциональная компетентность в работе учителя / Народное образование. – 2006. с. 18

- ✓ օգտագործել ուսուցման միջոցներ, մեթոդներ, տեխնիկա, հաղորդակցության կառավարման ոճ,
- ✓ պահպանել մանկավարժական տակտը,
- ✓ համատեղել հաղորդակցական և բովանդակային փոխգործակցությունը,
- ✓ ապահովել գործածված միջոցների կրթական արդյունավետությունը:⁹

Այսպիսով, ուսուցչի խոսքային հաղորդակցական ունակությունները անմիջականորեն կապված են ուսուցչի մասնագիտական հմտությունների հետ, մասնավոր դեպքում օտար լեզուն ճիշտ փոխանցելու և մայրենի լեզվում առկա սխալները ուղղելուն և հանդիսանում են մանկավարժական հմտությունների յուրացման միջոց: Հաղորդակցական իրավասությունը ենթադրում է հաղորդակցման տարբեր հմտությունների առկայություն, որոնք հոգեբանական գործիք են կրթական նպատակներին ամբողջությամբ հասնելու համար:

⁹ Пиз А. Язык телодвижений. – М.: Эксмо, 2007. – с. 46

ԳԼՈՒԽ 2. ԲԱՆԱՎՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎՃՌՈՐՈՇ ԴԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Լեզվի յուրացումը բազմակողմանի գործընթաց է, և դրա հիմքում ընկած է բանավոր հաղորդակցությունը: Լեզվաբանները շեշտում են բանավոր փոխազդեցության կարևորությունը լեզվի ուսումնասիրության մեջ: Ըստ Վիգոտսկու ուսուցման սոցիալ-մշակութային տեսության, լեզուն այն հիմնական գործիքն է, որի միջոցով փոխանցվում են գիտելիքներն ու մշակութային ըմբռնումը:¹⁰ Այս տեսությունը շեշտում է, որ լեզվի ուսումնասիրությունն իր էությամբ կապված է իմաստալից, վավերական բանավոր հաղորդակցության հետ: Հայկական դպրոցների համատեքստում ուսուցիչները պետք է գիտակցեն, որ աշակերտների հետ իրենց բանավոր փոխգործակցությունը անզլերենի իմացության զարգացման հիմնական միջոցն է:

Խոսքային հաղորդակցության միջոցով անզլերեն դասավանդելու առավելությունները.

Խոսքային հաղորդակցությունը հիմնարար նշանակություն ունի նոր լեզվի յուրացման համար: Խրախուսելով զրույցը՝ աշակերտները կարող են ընկղմվել լեզվի ուսուցման մեջ՝ բարելավելով լսելու և խոսելու իրենց հմտությունները: Այս մեթոդը աշակերտներին հնարավորություն է տալիս հասկանալ անզլերենի նրբությունները, ներառյալ արտասանությունը, ինտոնացիան և մշակութային համատեքստը, ինչը անհնար է ապահովել միայն դասագրքերով:

Ինտերակտիվ ուսուցում՝ խոսքային հաղորդակցությունը նպաստում է ինտերակտիվ ուսումնական միջավայրի ստեղծմանը, որտեղ աշակերտները ակտիվորեն շփվում են իրենց հասակակիցների և ուսուցիչների հետ: Նման փոխազդեցությունը խթանում է քննադատական մտածողությունը և ստեղծագործականությունը՝ ուսուցումը դարձնելով ավելի հաճելի և հիշարժան: Ուսանողները կարող են կիրառել հաղորդակցման հմտություններ, ձեռք բերել ինքնավստահություն և հարաբերություններ հաստատել միմյանց հետ:

¹⁰ Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Լեզվի կիրառման հմտություններ անգլերեն լեզվակիրների հետ՝ օգտագործելով քանավոր հաղորդակցություն՝ աշակերտները կարող են կիրառել անգլերենի իրենց գիտելիքները իրական կյանքի իրավիճակներում: Այս մոտեցումը հնարավորություն է տալիս անգլերեն լեզուն ինտեգրել առօրյա կյանքում, ինչը անհրաժեշտ է լեզվի գործնական իմացության համար:

6-րդ դասարանի հայկական հանրակրթական դպրոցի համար նախատեսված անգլերենի գրքում 4-րդ գլուխը նվիրված է կենդանիներին: Կենդանիների մասին քառարանային աշխատանքից հետո երեխաներին ուսուցիչը սկսում է հարցեր ուղղել, իսկ երեխաները անվանում են կենդանիներին գրքում զետեղված նկարների հիման վրա.

Do you remember these animals? (էջ 45)

Նկարների հետ կենդանիների անունները համապատասխանեցնելուց հետո, կարդում են տեքստ՝ LIONS FOR LUNCH.

Տեքստի ընթերցումից հետո, անցնում են *Talking it over վարժությանը*:

Take turns. You ask a question based on a sentence in the text. Your classmate answers and then asks another classmate a question based on a different sentence.

The exercise continues until all of the sentences in the text are used.

Imagine you are in the same dining-car. Make up a dialogue with your classmate.

Find out how he/she could behave in such a situation (էջ 46).

Ինչպե՞ս կարող է նման վարժությունը ազդել Խոսքային հաղորդակցության զարգացման վրա:

Ակտիվ ներգրավվածություն. վարժությունը խրախուսում է ակտիվ ներգրավվածությունը, քանի որ աշակերտները հերթով հարցեր են տալիս և միմյանց պատասխանում են: Սա զարգացնում է աշակերտի ունկնդրման ունակությունը, մտածված պատասխանների ձևակերպումը և ներգրավվածությունը օտարալեզու զրույցի մեջ:

Քննադատական մտածողություն. Մասնակիցները պետք է քննադատորեն մտածեն տեքստի մասին՝ ընդգծելով հիմնական կետերը և դրա հիման վրա հարցեր

ձևակերպելով: Սա նպաստում է բովանդակության ավելի խորը ըմբռնմանը և վերլուծությանը:¹¹

Գաղափարների վրա հիմնվելը. Վարժությունը խթանում է միմյանց գաղափարների վրա հիմնվելու կարողությունը: Մասնակիցները վերցնում են տեքստում ներկայացված տեղեկատվությունը և գործածում այն իրենց հարցերի և պատասխանների մեջ՝ ստեղծելով բովանդակալից երկխոսություն:

Լսելու և նյութը վերլուծելու հմտությունների զարգացում. այն զարգացնում է լսելու հմտությունները, քանի որ մասնակիցները պետք է մեծ ուշադրություն դարձնեն իրենց դասընկերների պատասխաններին՝ հետագայում համապատասխան հարցեր տալու կամ մեկնաբանություններ անելու համար:

Կառուցողական քննարկումների խթանում. Վարժությունը խրախուսում է կառուցվածքային քննարկում, որը չի կարող ներառել միայն կարճ՝ այո կամ ոչ պատասխաններ: Մասնակիցները հնարավորություն ունեն քննարկելու բարդ թեմաներ, ինչը կարող է հանգեցնել լեզվական նյութի ավելի խորը ըմբռնման:¹²

Լեզվի ունակությունների զարգացում՝ օտար լեզվով նման վարժությունը ուղղված է բարելավելու խոսակցական հմտությունների զարգացմանը, քանի որ նրանք սովորում են լեզուն օգտագործել խոսակցական համատեքստում:

Արդյունավետ հաղորդակցություն. վարժությունը ամրապնդում է արդյունավետ հաղորդակցության կարևորությունը հստակ և համապատասխան հարցեր և համահունչ պատասխաններ տալու հարցում, որոնք կենսական հմտություններ են կյանքի տարբեր ասպեկտներում:

Համագործակցություն. Վարժությունը խթանում է համագործակցային միջավայրը, որտեղ մասնակիցները միասին աշխատում են տեքստը ուսումնասիրելու և հասկանալու համար՝ ստեղծելով ընկերակցության և թիմային աշխատանքի զգացում:

Նույն գլխում հաջորդ *Talking it over* վարժությունը արդեն հիմնված սեփական փորձառության քննարկմանը:

Անհատական փորձին վերաբերող հարցերը, կարող են յուրահատուկ հարթություն ապահովել բանավոր հաղորդակցության զարգացման համար: Ահա, թե

¹¹ Paul, R., & Elder, L. (2006). *Critical Thinking: The Nature of Critical and Creative Thought*. Foundation for Critical Thinking.

¹² Tschannen-Moran, M., & Tschannen-Moran, B. (2016). *Trust Matters: Leadership for Successful Schools*. Jossey-Bass.

ինչպես անհատական փորձի հիման վրա նման հարցերին պատասխանելը կարող է բարելավել հաղորդակցման հմտությունները.

Անձնական կապ. Երբ աշակերտները պատասխանում են իրենց սեփական փորձից բխող հարցերին, նրանք ավելի անձնական մոտեցում են ցուցաբերում բովանդակությանը: Այս կապը կարող է հանգեցնել տպավորությունների միջոցով կոնտեքստի ըմբռնմանը, ինչը, իր հերթին, կարող է նրանց բանավոր հաղորդակցությունը դարձնել ավելի հետաքրքիր և ներգրավել ակտիվ քննարկումների:

Փոխըմբռնում. անհատական փորձառություններով կիսվելը միջոցով աշակերտները կարող են ճանաչել միմյանց տարբեր կողմերից, ինչը բացի նրանից, որ խթանում է թեմայի ավելի խորը ըմբռնումը, հաճելի միջավայր է ստղծում դասարանում՝ զարգացնելով արդյունավետ հաղորդակցվելու նրանց կարողությունը:

Ակտիվ ներգրավվածություն. Երբ աշակերտները պատասխանում են իրենց սեփական փորձի վրա հիմնված հարցերին, նրանք հակված են ավելի ակտիվ ներգրավվել քննարկմանը: Այս ներգրավվածությունը վերածվում է բանավոր հաղորդակցման հմտությունների բարելավման, երբ նրանք արտահայտում են իրենց մտքերը, զգացումները՝ ակտիվորեն գործածելով բառապաշարը:

Պատմողական հմտությունների բարելավում՝ անհատական փորձառության հետ կապված հարցերին պատասխանելը հաճախ ներառում է պատմություններ: Առաջդրանքից ելնելով պատմություններ պատմելու կարողության զարգացումը արդյունավետ բանավոր հաղորդակցության էական կողմն է: Նման վարժությունների միջոցով աշակերտները կարող են սովորել հոփնել պատմություններ և ներգրավել իրենց լսարանին:¹³

Ռեֆլեկտիվ մտածողություն. Անհատական փորձառությունների վերաբերյալ հարցերին պատասխանելը խրախուսում է աշակերտներին արտահայտել իրենց մտքերը: Այս ռեֆլեկտիվ մտածողությունը կարող է հանգեցնել ավելի խորը պատկերացումների, որոնք նրանք կարող են այնուհետև բանավոր արտահայտել՝

¹³ McKee, R. (1997). *Story: Substance, Structure, Style and the Principles of Screenwriting*. ReganBooks.

զարգացնելով իրենց մտորումների և ինքնագիտակցության արտահայտման իրենց հաղորդակցման հմտությունները:¹⁴

Կոնֆլիկտների լուծում. Երբ ուսանողները կհսվում են փորձով, կարող են լինել կարծիքների տարբերություններ կամ նույնիսկ կոնֆլիկտներ: Սա նրանց համար հնարավորություն է ընձեռում կառուցողական և հարգալից կերպով վարժեցնել կոնֆլիկտների լուծումը և տարաձայնությունները՝ հետագայում զարգացնելով իրենց հաղորդակցման կարողությունները:

Զգացմունքների արտահայտում. Շատ անհատական փորձառություններ կապված են զգացմունքների հետ: Այս փորձառությունների վերաբերյալ հարցերին պատասխանելը կարող է օգնել ուսանողներին վարժվել իրենց զգացմունքները բանավոր արտահայտելու համար, ինչը արդյունավետ հաղորդակցության կարևոր բաղադրիչ է, հատկապես անձնական և զգացմունքային համատեքստերում:

¹⁴ Dewey, J. (1933). How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process. D.C. Heath and Company

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Անգլերենի դասավանդման ընթացքում բանավոր հաղորդակցության ամրապնդումը հայկական դպրոցներում կարևոր և բազմակողմանի աշխատանք է: Այս գործընթացը ներառում է տարբեր ռազմավարություններ, նկատառումներ և մարտահրավերներ: Ամփոփելու համար նշենք, որ անգլերենի դասավանդման համար հայկական դպրոցներում բանավոր հաղորդակցության ընդլայնման հետ կապված հիմնական կետերը ներառում են.

Անգլերենի իմացության կարևորության գիտակցումը՝ գիտակցելով անգլերենի իմացության գլոբալ կարևորությունը հայկական դպրոցները պետք է իրենց առաջ նպատակ դնեն զարգացնել աշակերտների արդյունավետ բանավոր հաղորդակցման հմտությունները՝ միջազգային աշխատաշուկայում մրցելու և միջմշակութային փոխըմբռնումը խթանելու համար:

Բանավոր հաղորդակցության առավելությունների գիտակցում՝ բանավոր հաղորդակցման մեթոդների գործածման ժամանակ ուսուցիչները պետք է շեշտը դնեն լեզվի յուրացման, ինտերակտիվ ուսուցման, իրական աշխարհի համապատասխանության և մշակութային իրազեկման վրա:

Մարտահրավերներ. Հայաստանի դպրոցները բախվում են այնպիսի մարտահրավերների, ինչպիսիք են սահմանափակ ռեսուրսները, ուսուցիչների վերապատրաստումը, ստանդարտացված գնահատումը և մշակութային զգայունությունը՝ բանավոր հաղորդակցության վրա հիմնված անգլերենի ուսուցման մեթոդների կիրառման ժամանակ:

Մշակութային իրազեկում. Անգլերենի և մշակույթի ուսուցման մեջ մշակութային զգայունության ըմբռնումը և ընդգրկումը պետք է ապահովի հարգալից և անկողմնակալ ուսումնական միջավայր:

Ուսուցիչների վերապատրաստում. Հայաստանի դպրոցները պետք է ներդրումներ կատարեն վերապատրաստման ծրագրերում, որպեսզի ուսուցիչները վերապատրաստվեն անգլերենի ուսուցման նորարարական և արդյունավետ մեթոդներով:

Ամփոփելով, կարող ենք ասել, որ անգլերենի դասավանդման ընթացքում հայկական դպրոցներում բանավոր հաղորդակցության ամրապնդումը ներառում է աշակերտակենտրոն, ինտերակտիվ և մշակութային առումով նրբնակատ ուսուցման մեթոդների որդեգրում, որոնք հաշվի են առնում աշակերտների անհատական փորձառությունը: Ռեսուրսների մարտահրավերների հաղթահարումը և ուսուցիչների վերապատրաստման ապահովումը էական նշանակություն ունեն այս մոտեցման հաջողությունն ապահովելու համար: Քննադատական մտածողության և հաղորդակցման հմտությունների զարգացմանը նպաստելով՝ հայկական դպրոցները կարող են իրենց աշակերտներին խթանել՝ դառնալու հմուտ անգլերեն իմացողներ՝ ունակ ներգրավվելու գլոբալացված աշխարհում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Brown, A., & Larson-Hall, J. (2012). Second language acquisition: Theoretical and experimental issues in contemporary research. Routledge.
2. Brunkhorst, Hayk, Regina Kreide, and Christina Lafont, eds. 2009. Habermas-Handbuch. Stuttgart and Weimar, Germany: J. B. Metzler.
3. Derwing, T. M., & Munro, M. J. (2009). Putting accent in its place: Rethinking obstacles to communication. *Language Teaching*, 42(4), 476-490.
4. Dewey, J. (1933). *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process*. D.C. Heath and Company
5. Edward T. Hall, *Proxemic Theory*, 1966. CSISS Classics
6. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
7. McKee, R. (1997). *Story: Substance, Structure, Style and the Principles of Screenwriting*. ReganBooks.
8. Swain, M. (2000). The output hypothesis and beyond: Mediating acquisition through collaborative dialogue. In J. Lantolf (Ed.), *Sociocultural theory and second language learning* (pp. 97-114). Oxford University Press.
9. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
10. Костромин С. Коммуникативная компетентность педагога как фактор успешности его диагностической деятельности / Психологическая наука и образование. – 2007. – №3. – С. 77.
11. Лабунская В.А. Невербальное поведение. – М: Академия, 2001. – 390 с.
12. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979.
13. Лихачев Б.Т. Педагогика. – М.: Юрайт-М, 2001. – 607 с.
14. Лобанов А.А. Основы профессионально-педагогического общения. – СПб., 2000.
15. Мудрик А.В. Общение в процессе воспитания. – М.: Пед. общество России, 2001. – 320 с.
16. Петрова Е.А. Жесты в педагогическом процессе. – М: Высшая школа, 2006. – 132 с.

17. Пиз А. Язык телодвижений. – М.: Эксмо, 2007. – 464 с.
18. Рыданова И.А. Основы педагогики общения. – Минск: Беларуская навука, 2008. – 319 с.